

КУЗНЕЦОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри морського та митного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДОСВІД РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ МОРЕМ

Проблематика нелегальної міграції є актуальною для багатьох держав світу. Безробіття, політична нестабільність, релігійна нетерпимість, територіальні конфлікти тощо змушують людей шукати кращої долі на території інших держав. Приймаючі країни, у свою чергу, часто стикаються з проблемою небажання мігрантів приймати усталені норми поведінки та спротиву інтеграції у нове суспільство. Такі держави прагнуть максимальної регуляції питання міграції та ретельно охороняють свої кордони, нерідко порушуючи права людини та загострюючи відносини між сусідніми державами [1, с. 463], що змушує останніх шукати шляхів взаємодії та вироблення спільних механізмів протидії цьому негативному явищу. Найбільш відомим та наочним прикладом регіональної співпраці у протидії нелегальній міграції стало співробітництво у межах ЄС.

Питання протидії нелегальній міграції набули актуальності для європейських країн після завершення II Світової війни. Спочатку залучення іноземної робочої сили тут розглядалося як тимчасове явище, здатне ліквідувати брак трудових ресурсів, необхідних для відновлення економіки після війни. Але з 60-х років минулого століття трудова міграція, у т. ч. і нелегальна, стала постійним і невід'ємним фактором соціально-економічного і політичного розвитку Європи [2, с. 74]. Утворення ЄС та відкриття внутрішніх кордонів між державами вимагало одночасного захисту зовнішніх кордонів держав Шенгенської угоди від порушень на кордонах, зокрема протидії нелегальній міграції, і відповідно створення інститутів відповідальних за цю сферу діяльності. З цією метою згідно з Регламентом Ради ЄС від 26.10.2004 р. № 2007/2004 (з наступними змінами), у 2005 р. у Варшаві (Польща) почало працювати Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу (FRONTEX) та підпорядковані йому загони швидкого прикордонного реагування (Rapid Border Intervention Teams) [3]. У лютому 2002 р. Рада Європи ухвалила План глобальних дій проти нелегальної міграції та торгівлі людьми. Документом передбачалося: удосконалення візової політики; обмін інформацією та її аналіз щодо ефективності заходів, що спрямовані на регулювання міграційних процесів; удосконалення системи контролю на кордонах; створення Європейської візової ідентифікаційної системи; розробка єдиної стратегії ЄС з боротьби з незаконною міграцією.

Активізація міграційних потоків з Африки до Європи з кінця 1990-х років до теперішнього часу є однією з основних причин, за якими європейські країни зацікавлені у зміцненні співпраці з країнами південного узбережжя Середземного моря. Середземномор'є – це регіон з високим стратегічним значенням, і взаємини країн цього регіону мають першорядне значення для балансу безпеки. У Середземному морі сконцентровані міграційні потоки Південь-Північ, Африка-Європа, тут реєструється найбільший міграційний потік на планеті. Існуючий економічний розрив і відсутність результату в заходах, прийнятих для досягнення більшого економічної і соціальної рівноваги, призводять до збереження цього феномена [4]. Події «Арабської весни» значно вплинули на процеси нелегальної міграції до ЄС. Згідно з даними ООН, з початку 2017 р. понад 50 тис. мігрантів прибули до берегів Італії, а понад 1,4 тис. осіб потонули або зникли безвісти. Міграційний маршрут з Лівії до Італії Середземним морем вважається найнебезпечнішим у світі. У 2016 р. з 181 тис. мігрантів, які потрапили на територію Італії, близько 90 % прибули з Лівії морським шляхом [5].

Саме Італія упродовж значного часу приймає на себе перший удар міграційних потоків, шляхи яких пролягають морем. Переважна більшість цих мігрантів – нелегали. Наприклад, тільки на початку 2011 р. на о. Лампедуза прибуло близько 25 тис. африканців. Сотням людей так і не вдалося дістатися до італійського берега. Запобігання трагедій і посилення контролю над морським кордоном була присвячена італійська військова гуманітарна операція «Mare Nostrum», в якій брали участь кораблі та літаки військово-морського флоту, армії, військової авіації, карабінери, фінансова гвардія, прикордонники, а також всі інші державні служби, які задіяні у здійсненні контролю над міграційними потоками. З листопада 2014 р. цю операцію було замінено операцією «Тритон», яку було розгорнуто під егідою FRONTEX. У цій операції, крім Італії, взяли участь ще 19 країн [6].

З перших місяців 2011 р. о. Лампедуза опинився у центрі уваги світових ЗМІ. Центр тимчасового перебування нелегальних іммігрантів, розрахований на 200 осіб, виявився не готовий до прийому багатьох тисяч людей. ЦТП на Лампедузі і раніше піддавався жорсткій критиці. Навесні 2011 р. італійська влада, намагаючись якомога оперативніше впоратися з проблемою, вирішила забезпечити прибулих нелегалів тимчасовим дозволом на проживання і переправити їх до Франції, оскільки саме там більшість тунісців і мали намір оселитися. Однак Франція зупинила потяги з іммігрантами на кордоні, звинувативши Італію у порушенні правил Шенгену, які передбачають можливість перетину європейських кордонів лише за наявності посвідчення особи, достатніх для проживання коштів і підтвердження, що мігранти не є загрозою для безпеки [7].

Варто відзначити досвід ЄС з розробки спеціальної системи охорони кордону, спрямованої на припинення потрапляння нелегальних іммігрантів з Африки. У таких операціях задіяні міжнародні сили (патрульні катери і військові кораблі Іспанії, Великої Британії, Франції, Португалії

та Італії). Кораблі обстежують західне Середземномор'я і частину Атлантики в районі Канарських островів. Кожне судно патрулює площу близько 16 км². Патрулям надається право зупиняти будь-яке підозріле судно і відводити його до найближчого європейського порту. Проведення операції відслідковується спостерігачами з європейських країн, при цьому робиться акцент на спільну боротьбу з нелегальною міграцією, в рамках якої також можливе укладання угод між країнами про спільне протистояння загрозі громадській безпеці. У деяких європейських країнах незаконні мігранти постають перед судом, але для багатьох з них умови утримання в європейських в'язницях набагато краще, ніж у рідній країні. Очевидним став той факт, що зі збільшенням потоку міграції вже у 2015 р. Європейський Союз не зумів виробити загальної політики з питань міграції і, отже, не зміг запропонувати адекватну відповідь на глобальні виклики, перед якими опинився.

Останнім часом у боротьбі з нелегальною міграцією в Середземному морі задіяні військово-морські сили і морські правоохоронні органи країн ЄС. Рішенням Ради ЄС від 18 травня 2015 р. створено Середземноморське військово-морське з'єднання ЄС, яке направлено на вжиття дієвих заходів на міжнародному рівні з урахуванням як вже очевидних аспектів незаконного провезення мігрантів і торгівлі людьми з метою їх перевезення до Європи, так і тих, які проявляться в майбутньому. Також можна відзначити роль Європейського агентства з управління оперативним співробітництвом на зовнішньої кордоні держав-членів ЄС і Місії ЄС з прикордонної допомоги Лівії у підтримці лівійського уряду [8, с. 153].

Таким чином, співробітництво держав у боротьбі з нелегальною міграцією у сучасних умовах виходить на якісно новий етап та складається з трьох складових: політичного, правового і організаційного. Вони тісно взаємопов'язані і доповнюють один одного. Політичний аспект є визначальним для правового. Своєю чергою організаційний визначає принципи формування волі держави у питаннях поводження з нелегальними мігрантами, спрямовує роботу на розвиток національного і міжнародного законодавства. Аналіз співпраці держав у протидії міграції на морі дозволяє виокремити такі його основні напрямки: протидія нелегальній міграції у межах морських просторів; надання допомоги біженцям та іншим мігрантам, які зазнали лиха або опинилися у небезпеці у межах морських просторів, що організуються за тісної співпраці між державами прапорів та прибережними державами.

Список використаної літератури:

1. Столяр О. П. Вплив нелегальної міграції на сучасні американо-мексиканські відносини. *Гілея: зб. наук. праць*. Вип. 115. С. 463–467.
2. Відлер О. М. Загальноєвропейський досвід протидії нелегальній міграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 2. С. 72–76.

3. Council Regulation (EC) № 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R2007:EN:NOT>
4. González del Miño P. La emigración marroquí en España. El mediterráneo como núcleo de migraciones. *Migraciones y desarrollo: II Jornadas Iberoamericanas de Estudios Internacionales*, Montevideo, 25, 26 y 27 de octubre de 2006 / coord. por Francisco Aldecoa Luzárraga, José Manuel Sobrino Heredia, 2007. P. 103–126.
5. Біля берерів Лівії потонули понад 30 мігрантів. Українська правда. 2017. 26 листопада. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2017/11/26/7163337>
6. Migranti, Alfano: «Mare Nostrum chiuderà, da novembre parte Triton». *Corriere della sera*. 2014. 16 ottobre. URL: http://www.corriere.it/politica/14_ottobre_16/migranti-alfano-mare-nostrum-chiudera-novembreparte-triton-b426945a-5537-11e4-af0d-1d33fddfa710.shtml
7. Casati D. Immigrati, scontro Italia – Francia. *Viral News*. 2011. 8 aprile. URL: <http://www.gqitalia.it/viral-news/articles/2011/4/immigrati-scontro-francia-italia-parigi-non-li-faremo-entrare-primi-rimpatri-tunisini-disordini-a-lampedusa/>
8. Ромашев Ю. С., Остроухов Н. В. Миграция на море: международно-правовые и организационные аспекты. *Право*. 2016. № 1. С. 149–165.

Ключові слова: міграція, нелегальна міграція, морські простори, регіональне співробітництво, ЄС.

Ключевые слова: миграция, нелегальная миграция, морские пространства, региональное сотрудничество, ЕС.

Key words: migration, illegal migration, maritime spaces, regional cooperation, EU.

ГАВЕРСЬКИЙ ВІТАЛІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри морського та митного права,
кандидат юридичних наук*

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ, РОЗТАШОВАНИХ НА УЗБЕРЕЖЖІ ЗАМКНЕНИХ ТА НАПІВЗАМКНЕНИХ МОРІВ

Особлива ситуація замкнених та напівзамкнених морів, що впливає з їх відносно невеликих розмірів, малої глибини, невеликий солоності, обмеженого обміну вод зі Світовим океаном при одночасно зростаючій забрудненості і загрозах природному середовищу в основному у результаті забруднення з суходолу, їх дуже чутлива екосистема – все це вимагає тісної співпраці прибережних держав, відображає їх взаємозалежність у сфері видобутку і збереження живих морських ресурсів і боротьби із забрудненням. Саме це передбачає ст. 123 Конвенції 1982 року з морського права [1]. Суть цієї статті